

Försäkringsförmedling

Väglledning om kundkännedom

Fjärde upplagan

Beslutad av Simpts samverkansgrupp i november 2025

Innehållsförteckning

Inledning och något om försäkringsförmedlare	4
Andra lagar	5
Allmänt om distribution av försäkringar vid försäkringsförmedling och penningtvättsregelverket	5
Vem är kund?	6
Inledning	6
Vem är försäkringsförmedlarens kund?	6
Vem är inte kund	7
Riskklassificering av kunden	7
Inledning	7
Riskerna med de produkter och tjänster som förmedlas	8
Omfattningen på åtgärderna för kundkännedom bestäms utifrån kundens riskprofil	9
Riskbedömningen av kunden	10
Uppföljningen av affärsförbindelsen	12
Kundfall	12
Låg risk	13
Kunden	13
Försäkringsförmedlingen	13
Riskbedömningen	14
Riskprofil	14
Åtgärder	14
Normal risk	15
Kunden	15
Försäkringsförmedlingen	15
Riskbedömningen	16
Riskprofil	16
Åtgärder	16
Hög risk	17
Kunden	17
Försäkringsförmedlingen	17
Riskbedömningen	18
Riskprofil	19
Åtgärder	19
Affärsförbindelser	19
Affärsförbindelse vid livförsäkring med sparande	20
Affärsförbindelse vid livförsäkring utan sparandemoment	20

Affärsförbindelse vid tjänstepension och liknande produkter.....	21
Några situationer när det typiskt sett inte uppstår en affärsförbindelse	21
Enstaka transaktioner överstigande 15 000 euro och sambandstransaktioner	22
Åtgärder för kundkännedom.....	22
Identifiering av kunden	22
Kontroll av identitet	23
Identifiering och kontroll av verklig huvudman	24
Åtgärder för att kontrollera person i politiskt utsatt ställning	24
Affärsförbindelsens syfte och art	24
Uppföljning av affärsförbindelser.....	25

Simpts vägledning har tagits fram av sju organisationer i finansbranschen och deras medlemmar. Den utgår från medlemmarnas behov av vägledning och är inte avsedd att vara heltäckande.

Vägledningen beskriver hur branschen tolkar och tillämpar penningtvättsregelverket i aktuella delar.

Vägledningen ersätter inte lagar, föreskrifter och andra rättskällor. Dessa måste alltid beaktas och tillämpas i förekommande fall.

Det finns inte någon skyldighet att använda vägledningen. Den som använder vägledningen måste alltid göra bedömningen om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet.

Denna del av vägledningen har tagits fram med medlemmar hos Svenska Försäkringsförmedlare (SFM), att tillämpas av försäkringsförmedlare med eget tillstånd som arbetar på uppdrag av kunden. Vägledningen ska läsas tillsammans med och kompletterar den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

I denna del av vägledningen hänvisas bl.a. till lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) och Finansinspektionens föreskrifter (2017:11) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättsföreskrifterna).

I denna fjärde upplaga har en uppdatering gjorts med anledning av ändringar som har gjorts av Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, EBA/GL/2021/02. Ändringarna är gjorda genom EBA/GL/2024/01. Det har också gjorts vissa redaktionella ändringar.

Inledning och något om försäkringsförmedlare

Denna vägledning omfattar vissa frågor som särskilt berör försäkringsförmedlare som distribuerar livförsäkringar med tillstånd enligt 2 kap. 1 § lag (2018:1219) om försäkringsdistribution (försäkringsdistributionslagen).

Försäkringsförmedlare som har tillstånd att bedriva försäkringsdistribution omfattas av penningtvättslagen enbart till den del verksamheten avser livförsäkringar (prop. 2016/17:173 s. 390). Försäkringsförmedlare som endast distribuerar skadeförsäkringar omfattas inte av penningtvättslagen och inte heller av denna vägledning. Försäkringsförmedlare som distribuerar *både* livförsäkringar och skadeförsäkringar omfattas av penningtvättslagen endast såvitt avser livförsäkringar (för definition av försäkringsklasser, se 2 kap. 11 och 12 §§ försäkringsrörelselagen [2010:2043]).

Sidoverksammar försäkringsförmedlare får inte distribuera livförsäkring med sparande, men omfattas av penningtvättslagen i den utsträckning som de distribuerar livförsäkring i övrigt.

Försäkringsföretag kan också bedriva försäkringsdistribution, men omfattas då av penningtvättsregelverket på grund av att de bedriver livförsäkringsrörelse. För försäkringsföretag finns vägledning om kundkännedom framtagna inom Svensk Försäkring. Den vägledningen är bl.a. aktuell för anknutna försäkringsförmedlare och kan även vara aktuell för de andra formerna av försäkringsförmedlare i den utsträckning dessa ska inhämta kunduppgifter för försäkringsföretagens räkning på grund av avtal med försäkringsföretag.

I Sverige distribueras livförsäkringar främst via försäkringsförmedlare och så kallade valcentraler (prop. 2017/18:216 s. 88). En försäkringsförmedlare kan ingå avtal med olika försäkringsföretag om att förmedla deras försäkringar. Försäkringsförmedlaren företräder kunden (den som avser att teckna en försäkring eller har tecknat en försäkring) genom fullmakt. Försäkringsavtalet ingås alltid mellan kunden och produktbolaget/försäkringsföretaget.

Andra lagar

Försäkringsförmedlare omfattas av flera regelverk avseende distribution av försäkringar. *IDD-regelverket* används som en samlad beteckning för försäkringsdistributionslagen, andra svenska lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som implementerar regelverket i Sverige samt europeiska delegerade akter, genomförandeakter och tekniska standarder på området.

Enligt IDD-regelverket ska en försäkringsförmedlare kartlägga kundens behov och önskemål samt i vissa fall utföra en lämplighetsbedömning eller en s.k. passandebedömning. De frågor som ställs och den information som samlas in i detta syfte görs utifrån ett annat perspektiv än de regler om kundkännedom som ställs upp i penningtvättslagen, men bidrar icke desto mindre till en mer fullständig och samlad bild av kunden, bland annat kundens syfte med affären. Det är viktigt att veta enligt vilket regelverk frågor ställs och information samlas in från kunderna, till exempel för att uppfylla kraven på bevarande av handlingar enligt penningtvättslagen.

Allmänt om distribution av försäkringar vid försäkringsförmedling och penningtvättsregelverket

Försäkringsdistribution består i att:

- Ge råd om eller föreslå försäkringsavtal eller utföra annat förberedande arbete innan ett försäkringsavtal ingås,
- för uppdragsgivarens räkning ingå ett försäkringsavtal, eller
- bistå vid förvaltning eller fullgörande av ett försäkringsavtal.

En försäkringsförmedlare kan distribuera alla slags försäkringar, bara livförsäkringar eller bara skadeförsäkringar. Inom livförsäkring kan förmedlare ansöka om tillstånd inom följande livförsäkringsklasser¹):

- Ia. Livförsäkring
- Ib. Tilläggförsäkring till livförsäkring
- Ila-b. Giftermåls- och födelseförsäkring
- III. Försäkring anknuten till värdepappersfonder
- IV. Lång olycksfall- och sjukförsäkring

Tillämpningen av regelverkets olika delar är därför beroende av i huvudsak vilka försäkringsklasser försäkringsförmedlaren har tillstånd att distribuera i och vilka försäkringsprodukter som faktiskt distribueras. I flera fall uppstår inte en i penningtvättslagens mening relevant affärsförbindelse, se avsnitt 6.1 i denna vägledning.

¹ Se Finansinspektionens ansökningsblankett om tillstånd för försäkringsförmedlare och jfr 2 kap. 12 § försäkringsrörelselagen (2010:2043)

För denna vägledning används följande definitioner av livförsäkring:

- A. Livförsäkring med sparande (jämför punkt Ia och III)
- B. Livförsäkring utan sparandemoment (jämför punkt Ia, IIa-b samt IV)
- C. Livförsäkring med sparande i enlighet med Inkomstskattelagen (1999:1229) 58 kap. 7 § (tjänstepension)

Vem är kund?²

Inledning

Enligt 1 kap. 8 § punkten 4 penningtvättslagen är kund den som har trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med sådan verksamhetsutövare som avses i penningtvättslagen. Åtgärder för kundkännedom krävs beträffande kunden i följande situationer:

- Vid etablering av en affärsförbindelse med kunden (se om affärsförbindelse nedan).
- Om det inte uppstår en affärsförbindelse med kunden, krävs åtgärder för kundkännedom vid enstaka transaktioner som
 - uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer (se om enstaka transaktion nedan),
 - vid transaktioner som understiger 15 000 euro, men som förmedlaren inser eller borde inse har ett samband med en eller flera andra transaktioner som tillsammans uppgår till minst 15 000 euro (s.k. sambandstransaktioner), och
 - vid vissa överföringar av medel som överstiger ett belopp motsvarande 1 000 euro (se 3 kap. 4 § penningtvättslagen).

För försäkringsförmedlare är frågan sällan vem som är att betrakta som kund enligt penningtvättslagen. Det är ofta klart om och i så fall med vem ett avtal om försäkringsdistribution har träffats. Normalt sett är den centrala frågan i stället huruvida en affärsförbindelse har etablerats med kunden.

Vem är försäkringsförmedlarens kund?

En kund till en försäkringsförmedlare kan vara både en fysisk och en juridisk person. Ett kundförhållande enligt penningtvättslagen förutsätter att det finns en avtalsförbindelse, t.ex. ett uppdrag om försäkringsförmedling. En försäkringsförmedlare och ett försäkringsföretag kan därför ha samma person som kund, t.ex. när ett försäkringsavtal tecknas.

Vid tecknande av försäkring är det försäkringstagaren som anses vara kund, inte den försäkrade (såvida den inte är densamme som försäkringstagaren) eller förmånstagaren. För en beskrivning av försäkringsföretagens ansvar för åtgärder för kundkännedom vad gäller förmånstagare, se vägledningen om kundkännedom för försäkringsföretag. Förmånstagarförordnandet kan dock ha betydelse vid den riskbedömning av försäkringstagaren som ska göras. På så sätt kan förmedlaren (indirekt) få ett ansvar även avseende risker kopplade till förmånstagaren. I de fall förmedlaren medverkar till utformningen av förmånstagarförordnandet i samråd med försäkringstagaren blir detta särskilt tydligt.

² Se också avsnitt 3 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom och vägledningen om kundbegreppet.

På motsvarande sätt som försäkringsföretaget ingår försäkringsförmedlaren avtal med försäkringstagaren, varför kundförhållandet uppstår med denne. Som huvudregel sammanfaller därmed försäkringstagarbegreppet med kundbegreppet vid tillämpningen av penningtvättsregelverket.

En kundrelation med försäkringsförmedlaren uppstår därför i samband med att:

- A. Den presumtiva försäkringskunden avtalar med förmedlaren om ett uppdrag, och
- B. uppdraget omfattar distribution av livförsäkring med sparande, livförsäkring med endast riskmoment eller för tjänstepension.

Det är försäkringstagaren som äger försäkringen, betalar premier och ingår avtal om utbetalningstid. Frågan om den försäkrade eller förmånstagaren är kund skulle i vissa fall kunna uppstå när den försäkrade eller förmånstagaren har möjlighet att påverka försäkringen. Ett konkret exempel är vid tjänstepension, där arbetsgivaren är försäkringstagare och de anställda är förmånstagare och försäkrade. De anställda kan ha möjlighet att välja hur försäkringspremierna ska placeras och ibland inom en viss ram bestämma utformning av förmånstagarförordnandet och efterlevandeskyddet, men utöver det kan de anställda inte påverka försäkringen. Enbart en sådan dispositionsrätt anses inte innebära att ett avtal som kan grunda ett kundförhållande anses ha ingåtts mellan den anställda och försäkringsförmedlaren i penningtvättslagens mening.

Vem är inte kund

Det finns olika typer av relationer som faller utanför penningtvättslagens definition av kund, vilket innebär att de inte omfattas av lagens krav på åtgärder för kundkännedom. Exempel på relationer som faller utanför definitionen är vissa fall där en part endast agerar som ombud mellan försäkringsförmedlaren och försäkringsförmedlarens kund. Ombudet är då inte kund till försäkringsförmedlaren. Kundrelationen uppstår mellan försäkringsförmedlaren och den part på vars uppdrag ombudet utför sitt uppdrag.

Om försäkringsförmedlaren har i uppdrag att teckna en försäkring för uppdragsgivarens räkning, kommer uppdraget från försäkringstagaren. Den försäkrade eller förmånstagaren anses då inte vara försäkringsförmedlarens kund. Men är den försäkrade och/eller förmånstagaren också försäkringstagare/uppdragsgivare, är denne kund i den egenskapen.

Premiebetalaren är inte kund till försäkringsförmedlaren. Men är premiebetalaren också försäkringstagare, är denne kund i den egenskapen. En riskbedömning av försäkringstagaren kan dock innebära att kännedom om "premiebetalaren" måste inhämtas och bedömas ur ett riskperspektiv.

Riskklassificering av kunden³

Inledning

Denna del av vägledningen är framtagen mot bakgrund av försäkringsförmedlarnas behov av praktisk vägledning i sitt arbete med att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. I fokus är tre kundfall med exempel på riskbedömning av kund. De inledande avsnitten utgår från andra delar av Simpts vägledning, framför allt den grundläggande vägledningen om kundkännedom och vägledningen inom allmän riskbedömning för försäkringsföretag.

³ Se också avsnitt 4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

Med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen och försäkringsförmedlarens kännedom om kunden, ska försäkringsförmedlaren bedöma den risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen, dvs. bestämma kundens riskprofil. Försäkringsförmedlaren ska utföra åtgärder för kundkännedom i den omfattning det behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter. Kundens riskprofil ska följas upp under pågående affärsförbindelser och ändras när det finns anledning till det.

I den allmänna riskbedömningen ska särskilt beaktas vilka produkter och tjänster som förmedlas, vilka kunder och distributionskanaler som finns och vilka geografiska riskfaktorer som föreligger. Med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen ska försäkringsförmedlaren sedan bedöma de riskfaktorer som är förknippade med den enskilda kunden. Det handlar om sådant som vilka produkter och tjänster som kunden efterfrågar, kundens geografiska kopplingar samt hur produkterna och tjänsterna distribueras till kunden men också andra omständigheter som i det enskilda faller påverkar risken som kan förknippas med kunden, t.ex. den verksamhet som kunden bedriver.

Försäkringsförmedlarbranschen kännetecknas i hög grad av nära kundrelationer och rådgivning. Förmedlaren är enligt IDD-regelverket skyldig att kartlägga kundens krav och behov samt i vissa fall utföra en lämplighetsbedömning eller en s.k. passandebedömning. Utifrån kundens krav och behov ger försäkringsförmedlaren råd kring försäkringsprodukter. Rådgivningsprocessen skapar förutsättningar för en god kännedom om kunden. Uppgifterna som inhämtas inom ramen för rådgivningsprocessen kan, när det är relevant, också användas i de bedömningar som görs enligt penningtvättsregelverket och bidra till en minskad risk för att kunden utnyttjar produkterna och tjänsterna för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Här bör noteras att när uppgifter som har hämtats in inom ramen för IDD-regelverket även används i bedömningar enligt penningtvättsregelverket, ska uppgifterna också hanteras som kundkännedomsuppgifter enligt penningtvättsregelverket.

Försäkringsförmedlares verksamhet och kundkrets kan se väldigt olika ut. Hur försäkringsförmedlare arbetar i praktiken kan också skilja sig åt eftersom kundprocessen, tillgängliga systemstöd och affärsmodell varierar i branschen. Detta kan medföra att den allmänna riskbedömningen och riskbedömningen av kunden kan skilja sig åt mellan olika försäkringsförmedlare, vilket måste beaktas vid tillämpningen av denna vägledning.

Risken med de produkter och tjänster som förmedlas

Produkterna och tjänsterna har stor betydelse för försäkringsförmedlarens riskbedömning av kunden. Försäkringsförmedlaren kan ofta i sin allmänna riskbedömning ha bedömt att risken med produkterna och tjänsterna är låg. Det innebär dock inte i sig att kundens riskprofil kan bedömas som låg, se mer om detta nedan.

Försäkringsprodukter har, sett till många andra produkter och tjänster på den finansiella marknaden, en låg flexibilitet. Det gäller särskilt pension och tjänstepension, vilket innebär att de typiskt sett är mindre attraktiva att utnyttja för penningtvätt och finansiering av terrorism. I bedömningen av den risk som är förknippad med tjänstepensionsförsäkring är det även relevant att notera att företag som bara tillhandahåller tjänstepensionsförsäkring (s.k. tjänstepensionsföretag) är helt undantagna från penningtvättsregelverket. Pensionsförsäkringar meddelade av svenska försäkringsgivare är förenade med en rad regler som innebär en ganska långtgående "inlåsning" av kapitalet. För pensionsförsäkringar som erbjuds av utländsk försäkringsgivare kan det motsatta gälla. Den låga risken gäller därför typiskt sett för svenska pensionsförsäkringar.

Kapitalförsäkringar har en större flexibilitet än pensionsförsäkringar, bland annat sett till när och hur återköp kan göras från försäkringen. Möjligheten att göra återköp är något som kan höja risken med produkten. Flexibiliteten avseende vem som kan vara förmånstagare till försäkringen kan också påverka risken. Här kan noteras att försäkringsföretagen har en skyldighet att vidta åtgärder enligt penningtvättsreglerna avseende förmånstagaren innan utbetalning sker. Kapitalförsäkring, särskilt privatägd sådan, är en produkt som kan medföra en förhöjd risk för penningtvätt och finansiering av terrorism.⁴ Hög risk kan vara förknippad med depåförsäkringar som meddelas av försäkringsgivare i ett land med mycket låga effektiva skattesatser för utländska investerare och med mycket vida ramar för de tillgångar som får tas upp i depån.

För livförsäkringar utan sparmoment som endast ger skydd vid tidiga dödsfall är risken typiskt sett mycket låg. Grupplivförsäkringar med små premier saknar beaktansvärd risk.

Omfattningen på åtgärderna för kundkännedom bestäms utifrån kundens riskprofil

Försäkringsförmedlaren ska utföra åtgärder för kundkännedom i den omfattning det behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter. Frågan är då vad det innebär i praktiken. Försäkringsförmedlaren ska alltid identifiera kunden och kontrollera kundens identitet samt inhämta uppgifter om vem som äger och kontrollerar kunden (verklig huvudman) och om kunden eller kundens verkliga huvudmän är person i politiskt utsatt ställning (PEP) eller familjemedlem eller nära medarbetare till en PEP. Uppgifter ska också inhämtas om affärsförbindelsens syfte och art.

Som konstaterats kan försäkringsförmedlaren ofta i sin allmänna riskbedömning ha bedömt att risken med produkterna och tjänsterna är låg. När risken med en produkt eller tjänst bedöms som låg och det inte finns några andra omständigheter som talar för att risken är förhöjd, kan förenklade åtgärder vidtas för att *hämta in* den information som anges i stycket ovan och som ska ligga till grund för att bestämma kundens riskprofil.⁵

Förenklade åtgärder för kundkännedom innebär att kontroller, bedömningar och utredningar kan vara av mer begränsad omfattning. Riskprofilen bestäms sedan utifrån såväl den allmänna riskbedömningen som andra omständigheter som påverkar risken med kundrelationen i det enskilda fallet. Även om förenklade åtgärder alltså har vidtagits för att hämta in uppgifter om kunden, kan kundens riskprofil sedan komma att bestämmas till normal eller hög risk, vilket kräver att ytterligare åtgärder vidtas. När risken är hög, ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas. Om kundens riskprofil bedöms vara låg, kan förenklade åtgärder för kundkännedom vidtas även fortsättningsvis, under förutsättning att det inte senare inträffar något som medför en förhöjd risk.

Förenklade åtgärder för kundkännedom innebär normalt sett att det räcker att kontrollera verklig huvudman mot Bolagsverkets register. Vid högre risk kan utredningen behöva vara mer omfattande, t.ex. kan frågor behöva ställas till kunden. Den verkliga huvudmannens identitet kan också kontrolleras riskbaserat, vilket t.ex. innebär att om produkten är klassad som låg risk så vidtas mindre långtgående åtgärder för kontroll.⁶

⁴ Se mer om allmän riskbedömning vad gäller produkter och tjänster på försäkringsområdet i vägledningen om allmän riskbedömning för försäkringsföretag

⁵ Se också avsnitt 8.3 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

⁶ Se också vägledningen om verklig huvudman.

Förenklade åtgärder innebär vidare att det räcker att antingen göra en sökning i en kommersiell s.k. PEP-lista eller att ställa frågor till kunden kring dennes PEP-status.⁷ Vid högre risk kan utredningen behöva vara mer omfattande och vid tveksamhet kring om inhämtade uppgifter stämmer kan utredningen behöva kompletteras med ytterligare efterforskningar, såsom sökningar på internet för att antingen avfärda eller bekräfta de uppgifter som har hämtats in. Det kan noteras att PEP numera är ett begrepp som många av dem som omfattas av definitionen känner till. Däremot är kunskapen inte alltid lika god hos familjemedlemmar till en PEP.

Förenklade åtgärder kan också innebära att försäkringsförmedlarens bedömning av affärsförbindelsens syfte baseras på antaganden utifrån produktens eller tjänstens avgränsade användningsområde och inte på information som inhämtas från kunden. När det gäller art kan det också av omständigheterna framgå hur produkten eller tjänsten ska användas, varför bedömningen kan baseras på ett antagande. Vid oklarheter måste emellertid kunden tillfrågas. Försäkringsförmedlaren har ofta genom sin rådgivningsprocess mycket god kunskap kring kundens behov av försäkring och dessa uppgifter kan användas också i de bedömningar som görs av syfte och art enligt penningtvättslagen.

Försäkringsförmedlarens rådgivningsdokumentation kan, men behöver inte, omfatta såväl frågor för att kunna ge lämpliga råd om försäkringen och eventuella finansiella instrument i försäkringen som frågor för att uppfylla penningtvättsregelverket. Det kan alltså förekomma att uppgifter hämtas in i ett sammanhang, men för två olika syften och inom ramen för två olika processer, dvs. dels för rådgivningen, dels för att uppnå kundkännedom enligt penningtvättsregelverket. Det är viktigt att vara klar över för vilket syfte som uppgifterna hämtas in och att ha och följa rutiner för att hantera uppgifterna enligt respektive regelverk.

Frågor för att uppnå kundkännedom kan också ställas på försäkringsföretagets blanketter för tecknande av försäkring (blanketter som försäkringsförmedlaren tillhandahåller kunden). Detta är information som försäkringsföretaget inhämtar. Det är viktigt att förmedlaren gör sin egen bedömning av vilken information som behövs för att förmedlaren själv ska uppnå tillräcklig kundkännedom.

Riskbedömningen av kunden

Som konstaterats kan flera vanliga produkter och tjänster på området bedömas utgöra låg risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Utöver den produkt eller tjänst som förmedlas omfattar underlaget för riskbedömningen av kunden normalt sett följande uppgifter och faktorer eller omständigheter (vissa är obligatoriska, se under avsnittet Omfattningen på åtgärderna för kundkännedom bestäms utifrån kundens riskprofil, listan är inte uttömmande):⁸

- Uppgifter för att identifiera kunden.
- Uppgift om kunden har eller tidigare har haft engagemang hos försäkringsförmedlaren.
- Om det är en ny kund är det relevant om identifieringen av kunden sker fysiskt eller på distans. Distansidentifiering kan medföra en förhöjd risk.
- Uppgift om hur produkten eller tjänsten distribueras – exempelvis om förmedlingen sker vid ett personligt möte med förmedlaren eller om kunden självständigt lämnar uppgifter digitalt via portal eller liknande.

⁷ Se också vägledningen om person i politiskt utsatt ställning.

⁸ Se också avsnitt 4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

- Uppgift om kundens verkliga huvudman.
- Uppgift om kunden eller kundens verkliga huvudman är PEP.
- Uppgift om syfte och art med affärsförbindelsen. Om kunden förväntas betala engångspremier eller löpande premier, bedömt belopp på årsbasis och vem som förväntas vara huvudsaklig premieinbetalare. Vid en större engångspremie bör en bedömning göras mot bakgrund av kundens finansiella situation för att kunna avgöra om det verkar rimligt att kunden betalar den aktuella premien, dvs. om det finns anledning att räkna med att betalningen har ett legalt ursprung.
- Uppgift om i vilken bransch kunden bedriver verksamhet.
- Uppgift om kunden ingår i en större företagsstruktur. Att en kund har en komplicerad eller komplex ägarstruktur kan medföra en förhöjd risk.
- Uppgift om de länder där kunden bedriver verksamhet eller annars har koppling till.
- Uppgift om relevant finansiell information, som kan verifieras i offentliga register (såsom omsättning och likviditet), i syfte att kunna bedöma rimligheten av exempelvis framtida engångspremier.

I de fall risken med kunden är förhöjd beror det i de flesta fall på faktorer som är kopplade till den individuella kunden. Uppgifterna kan vara kända för försäkringsförmedlaren redan initialt eller framkomma i ett senare skede. Det kan vara fallet i följande situationer (listan är inte uttömmande):

- Om kunden har en komplicerad ägarstruktur.
- Om kunden är av "private banking-karaktär".⁹
- Om kunden bedriver verksamhet i en högriskbransch.
- Om kunden har kopplingar till ett land som är föremål för sanktioner eller till ett land som finns med på listor över högriskländer till följd av bristande nationell lagstiftning gällande korruption eller bekämpning av penningtvätt eller finansiering av terrorism.
- Om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning, PEP, vilket innebär att skärpta åtgärder för kundkännedom krävs.

De uppgifter som hämtas in för att uppfylla IDD-regelverket ger normalt sett förmedlaren god kännedom om kunden och uppgifterna kan också, när relevant, användas vid riskbedömningen av kunden enligt penningtvättslagen. Uppgifterna om kunden kan vara både risksänkande och riskhöjande. Som tidigare konstaterats gäller att när uppgifter som har hämtats in inom ramen för IDD-regelverket även används i bedömningar enligt penningtvättsregelverket, ska uppgifterna också hanteras som kundkännedomsuppgifter enligt penningtvättsregelverket. Det har bland annat betydelse för att bestämma den rättsliga grunden för behandlingen av en personuppgift och för att olika bevaranderegler kan gälla enligt de olika regelverken.

Se mer om riskfaktorer i Europeiska bankmyndighetens (Eba) riktlinjer EBA/2021/02 för kundkännedom och de faktorer som kreditinstitut och finansiella institut bör beakta vid bedömning av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som förknippas med enskilda affärsförbindelser och enskilda transaktioner (riktlinjer för riskfaktorer avseende penningtvätt och finansiering av terrorism) enligt direktiv (EU) 2015/849. Tillägg och ändringar har gjorts genom EBA/GL/2023/03 och EBA/GL/2024/01.

⁹ Jämför avsnittet om allmän beskrivning av portföljförvaltning i vägledningen om allmän riskbedömning på värdepappersområdet.

Se också regeringens hemsida där det publiceras listor med länder som befinner sig under embargo eller står med på sanktionslistor [Sanktioner - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/sanktioner).

Det är viktigt att dokumentera den riskbedömning som görs och de åtgärder som vidtas för att hantera risken med kunden.

Uppföljningen av affärsförbindelsen

Försäkringsförmedlaren har en rådgivande funktion till sina kunder. Transaktionerna genomförs av försäkringsföretaget som erbjuder försäkringsprodukterna. Försäkringsförmedlaren måste emellertid under affärsförbindelsens gång se till att kännedomen om kunden är uppdaterad, korrekt och tillräcklig för att förmedlaren ska kunna hantera risken som kan förknippas med kunden. Behov av förnyade eller fördjupade åtgärder för kundkännedom finns bl.a. när försäkringsförmedlaren har anledning att misstänka att uppgifter om kunden är felaktiga eller när kundens omständigheter ändras, exempelvis när en juridisk person får en ny verklig huvudman. I den mån försäkringsförmedlaren får information om en transaktion bör förmedlaren ta hänsyn till om kundens riskprofil påverkas. t.ex. om det sker frekventa engångspremieinbetalningar med påföljande återköp. Normalt sett kan uppföljningen ske riskbaserat med visst tidsintervall, se mer under Kundfall.¹⁰

Kundfall

I detta avsnitt beskrivs tre fall av affärsförbindelser med exempel på riskbedömning av kund enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen. Kundfallen syftar till att illustrera samspelet mellan olika riskfaktorer samt försäkringsförmedlarens bedömningar och åtgärder. Fallen kan inte tillämpas som en mall på verkliga kunder, utan syftar endast till att ge stöd och vägledning i försäkringsförmedlarens egen riskbedömning, som alltid måste utgå från försäkringsförmedlarens allmänna riskbedömning och de riskfaktorer som är relevanta i det enskilda fallet.

I sammanhanget bör noteras att en inledande åtgärd vid nya kundförbindelser är att göra kontroll för att säkerställa efterlevnaden av sanktionsregelverken. Kontrollerna ska också ske löpande under affärsförbindelsen. Sanktionskontrollen görs inte enligt penningtvättsregelverket utan krävs enligt internationella sanktionsregimer som Sverige är bundet av.¹¹

Det första kundfallet utgår från att risken med kunden är låg, det andra från att risken är normal och det tredje utgår från att risken är hög. I samtliga kundfall behöver kunden teckna dels en tjänstepensionsförsäkring för företagets anställda, dels en kapitalförsäkring för placering av bolagets överlikvidet. I samtliga kundfall har kunden lämnat en fullmakt till försäkringsförmedlaren och skrivit under ett uppdragsavtal.¹²

¹⁰ Se också avsnitt 7.3 och 7.4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

¹¹ Se avsnitt 2.3 i grundläggande vägledningen om kundkännedom.

¹² Se mer om fullmakt i avsnitt 6.1.

Låg risk

Kunden

Kunden (K) är en ny kund för försäkringsförmedlaren (FF). K är ett svenskt aktiebolag med verksamhet i Sverige och Rumänien. K bedriver konsultverksamhet inom utveckling av digitala processer i matvaruhandeln. K har varit etablerat i fem år och dubblerat omsättningen varje år. K ingår inte i en koncern. K har tre ägare som samtliga är fysiska personer bosatta i Sverige:

- Ägare 1, svensk medborgare, vd för K, äger 25 %
- Ägare 2, svensk medborgare, äger 70 %
- Ägare 3, rumänsk medborgare, äger 5 %

Försäkringsförmedlingen

FF träffar kunden vid ett fysiskt möte. Vid mötet deltar Ägare 1 som representant för K. Ägare 1 uppger att denne är vd för bolaget och behörig företrädare.

FF genomför rådgivningen och upprättar fullständig rådgivningsdokumentation.

FF har i sin allmänna riskbedömning bedömt att både produkten tjänstepensionsförsäkring hos svensk försäkringsgivare för försäkrade anställda som är bosatta i Sverige och produkten företagsägd kapitalförsäkring är riskfaktorer som har ett lågt riskvärde.¹³ Kapitalförsäkringen har i detta fall villkor som hindrar flexibla återköp.

Eftersom det inte finns några omständigheter som talar för att risken med kunden initialt bör bedömas som förhöjd, vidtar FF förenklade åtgärder för kundkännedom. FF vidtar följande åtgärder:

- FF kontrollerar identiteten på K genom bolagets registreringsbevis i Infotorg (det finns även andra sätt att kontrollera registreringsbevis).
- FF kontrollerar identiteten på Ägare 1 genom att kontrollera dennes svenska körkort. FF kontrollerar att Ägare 1 är behörig att företräda kunden mot bolagets registreringsbevis.
- FF gör en sökning i Bolagsverkets register över verkliga huvudmän för att utreda vem som är verklig huvudman. Denna sökning noteras på ett sätt som gör det möjligt att visa att åtgärden har vidtagits (det kan göras genom t.ex. en check i ett system eller i kunddokumentationen). Ägare 2 är verklig huvudman.
- FF kontrollerar om Ägare 2 är PEP genom en sökning i en kommersiell s.k. PEP-lista. FF har bedömt att listan är tillförlitlig. Ägare 2 är inte PEP. Sökning och resultat noteras i FF:s dokumentation.
- FF frågar Ägare 1 om bolagets verksamhet och finansiella ställning.
- FF frågar Ägare 1 hur bolaget kommer att betala premierna i kapitalförsäkringen, om det kommer att ske genom engångspremie eller löpande.

FF tackar för ett bra möte och lämnar rådgivningsdokumentationen för genomläsning och påskrift till Ägare 1. FF meddelar att det nu återstår en del administration och att FF kommer att skicka en bekräftelse till K efter att underskrivna handlingar har skickats in.

¹³ För mer vägledning om allmän riskbedömning, se den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning och vägledningen om allmän riskbedömning för försäkringsföretag. Se om riskvärde i avsnitt 4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

FF kontrollerar identiteten på Ägare 2 eftersom denne är verklig huvudman för kunden. FF kontrollerar uppgifterna mot Spar.

Riskbedömningen

Utifrån de uppgifter som har inhämtats gör FF en samlad riskbedömning av K.¹⁴

- FF har i sin allmänna riskbedömning bedömt att både produkten tjänstepensionsförsäkring och företagsägd kapitalförsäkring är riskfaktorer som har ett lågt riskvärde.¹⁵ FF bedömer att produkterna kommer att användas på det sätt som de normalt sett används. Riskvärdet med produkterna är därmed oförändrat lågt.
- FF har i sin allmänna riskbedömning kategoriserat olika verksamheter och där bedömt konsultverksamhet och verksamhet inom EES-land som riskfaktorer med lågt riskvärde. Att det är konsultverksamhet inom utveckling av digitala processer i matvaruhandeln är inte något som FF bedömer höjer risken med verksamheten. Sverige och Rumänien är länder inom EES.
- FF bedömer att K kommer att betala premier i en omfattning som är rimlig givet K:s likviditet och finansiella ställning i övrigt.
- K ingår inte i en koncern.
- Den verkliga huvudmannen är svensk medborgare och inte PEP.
- FF bedömer att K:s ägarstruktur inte är komplicerad.

Riskprofil

Eftersom det inte bedöms finnas några riskhöjande faktorer är FF:s samlade riskbedömning att K:s riskprofil är låg.

Åtgärder

Den låga risken medför att FF även i den löpande uppföljningen vidtar förenklade åtgärder för kundkännedom. Det innebär att verklig huvudman kommer att kontrolleras mot Bolagsverkets register över verkliga huvudmän och att den verkliga huvudmannen kommer att kontrolleras mot en s.k. PEP-lista. Vid uppföljningen kommer också kontrolleras att syfte och art med affärsförbindelsen inte har förändrats. Under förutsättning att inget inträffar som medför att det kan finnas anledning att göra en ny bedömning avseende K:s riskprofil, t.ex. ett ändrat kundbeteende, kommer FF följa upp affärsförbindelsen vart femte år.

Det bör i sammanhanget noteras att FF enligt IDD-regelverket är skyldig att vårda kunden och därmed löpande ha kontakt med denna. I samband med denna uppföljning av kunden kan det framkomma uppgifter som medför att en ny riskbedömning görs av kunden enligt penningtvättslagen.

¹⁴ Se avsnitt 4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

¹⁵ För mer vägledning om allmän riskbedömning, se den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning och vägledningen om allmän riskbedömning för försäkringsföretag.

Normal risk

Kunden

Kunden (K) är en ny kund för försäkringsförmedlaren (FF). K är ett svenskt aktiebolag med verksamhet i Sverige. Verksamheten är en "bettingsida" (spelverksamhet som kräver tillstånd). K har varit etablerat i fem år och dubblerat omsättningen varje år. K ingår i en koncern. K har tre ägare:

- Ägare 1, svenskt aktiebolag, äger 50 %. Ägare 1 ägs av Ägare 1A och Ägare 1B
 - Ägare 1A, svensk medborgare, bosatt i Sverige, äger 50 % av Ägare 1
 - Ägare 1B, kanadensisk medborgare, bosatt i Kanada, äger 50 % av Ägare 1
- Ägare 2, irländskt holdingbolag, äger 40 %. Ägare 2 ägs till 100 % av ett nederländskt börsbolag.
- Ägare 3, svensk medborgare och bosatt i Sverige, vd för K, äger 10 %

Försäkringsförmedlingen

FF träffar kunden vid ett fysiskt möte. Vid mötet deltar Ägare 3 som representant för K. Ägare 3 uppger att denne är vd för bolaget och behörig företrädare.

FF genomför rådgivningen och upprättar fullständig rådgivningsdokumentation.

FF har i sin allmänna riskbedömning bedömt att produkten tjänstepensionsförsäkring hos svensk försäkringsgivare för försäkrade anställda som är bosatta i Sverige är en riskfaktor som har ett lågt riskvärde.¹⁶ Den företagsägda kapitalförsäkringen medger flexibla återköp och har därför, i den allmänna riskbedömningen, bedömts vara en produkt med ett högre riskvärde.

Mot bakgrund av den förhöjda risk som kapitalförsäkringen har i FF:s allmänna riskbedömning vidtar FF följande åtgärder (ej förenklade åtgärder):

- FF kontrollerar identiteten på K genom bolagets registreringsbevis i Infotorg (det finns även andra sätt att kontrollera registreringsbevis).
- FF kontrollerar identiteten på Ägare 3 genom att kontrollera dennes svenska körkort. FF kontrollerar att Ägare 3 är behörig att företräda K mot bolagets registreringsbevis.
- FF gör en sökning i Bolagsverkets register över verkliga huvudmän för att utreda vem som är verklig huvudman. Denna sökning noteras på ett sätt som gör det möjligt att visa att åtgärden har vidtagits (det kan göras genom t.ex. en kontroll i ett system eller i kunddokumentationen). FF frågar också Ägare 3 vem som är verklig huvudman. I sin utredning av verklig huvudman genom indirekt ägande och kontroll tillämpar FF den metod som innebär att det föreligger verkligt huvudmannaskap vid mer än 25 procent av det totala antalet röster i varje ägarled.¹⁷ Det innebär att Ägare 1A och Ägare 1B bedöms vara verkliga huvudmän för K. Ägare 2 är ett dotterbolag till ett bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad inom EES. Verklig huvudman utreds därför inte via Ägare 2.¹⁸ I detta fall finns inte något aktieägaravtal

¹⁶ För mer vägledning om allmän riskbedömning, se den grundläggande vägledningen om allmän riskbedömning och vägledningen om allmän riskbedömning för försäkringsföretag. För vägledning om riskvärde, se avsnitt 4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

¹⁷ Se vägledningen om verklig huvudman.

¹⁸ Enligt 3 kap. 8 § penningtvättslagen gäller inte kravet på att identifiera en verklig huvudman eller alternativt verklig huvudman om kunden är ett aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad i Sverige eller inom EES eller på en motsvarande marknad utanför EES eller ett dotterföretag till ett sådant bolag, se vidare vägledningen om verklig huvudman.

(som hade kunnat innebära att någon annan person skulle kunna kontrollera kunden och därmed anses vara verklig huvudman).

- FF kontrollerar om Ägare 1A och Ägare 1B är PEP genom en sökning en kommersiell s.k. PEP-lista. FF har bedömt att listan är tillförlitlig. FF frågar också Ägare 3 om Ägare 1A eller 1B är PEP. FF:s utredning visar att varken Ägare 1A eller Ägare 1B är PEP. Sökning och resultat noteras i FF:s dokumentation.
- FF ställer frågor kring K:s verksamhet och finansiella status.
- FF frågar Ägare 3 hur K kommer att betala premierna, om det kommer att ske genom engångspremie eller löpande.

FF tackar för ett bra möte, lämnar rådgivningsdokumentationen för genomläsning och påskrift till Ägare 3. FF meddelar att det nu återstår en del administration och att FF kommer att skicka bekräftelse till K efter att underskrivna handlingar har skickats in.

FF kontrollerar identiteten på Ägare 1A och 1B eftersom dessa är verkliga huvudmän för kunden. FF kontrollerar uppgifterna mot Spar. FF inhämtar en vidimerad id-kopia avseende Ägare 1B.

Riskbedömningen

Utifrån de uppgifter som har inhämtats gör FF en samlad riskbedömning av K.¹⁹

- FF har i sin allmänna riskbedömning bedömt att produkten tjänstepensionsförsäkring hos svensk försäkringsgivare för försäkrade anställda som är bosatta i Sverige är en riskfaktor som har ett lågt riskvärde. FF har åsatt kapitalförsäkringen ett högre riskvärde. (Försäkringsprodukterna är inte meddelade enligt utländsk rätt eller av en försäkringsgivare i en högrisk-jurisdiktion).
- FF har i sin allmänna riskbedömning kategoriserat olika verksamheter och där bedömt spelverksamhet som en riskfaktor med ett högt riskvärde (spelverksamhet har dock inte hanterats som en faktor som ger ett sådant genomslag att kundens riskprofil alltid ska bedömas som hög, oavsett vilka andra faktorer som föreligger).
- K ingår i en koncern, men koncernstrukturen bedöms inte vara komplex, varför K:s struktur bedöms vara en riskfaktor som har ett medelhögt riskvärde.
- En av K:s verkliga huvudmän har hemvist utanför EES, vilket enligt FF:s allmänna riskbedömning utgör en något förhöjd risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Kanada anses dock inte utgöra ett högriskland för penningtvätt och finansiering av terrorism, varför K:s ägarstruktur bedöms vara en riskfaktor som har ett medelhögt riskvärde.
- FF bedömer att K kommer att betala premier i en omfattning som är rimlig givet K:s likviditet och finansiella ställning i övrigt.
- K:s verkliga huvudmän är inte PEP.

Riskprofil

Vid en sammanvägd bedömning av riskfaktorerna bedöms K:s riskprofil vara normal/medel (se ovan om spelverksamhets genomslag i riskbedömningen av kunden i detta fall).

Åtgärder

Förenklade åtgärder för kundkännedom kan inte vidtas avseende K, varken initialt eller i den löpande uppföljningen. Det innebär att FF initialt gör en mer omfattande utredning kring K:s ägarstruktur och

¹⁹ Se avsnitt 4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

en mer omfattande PEP-utredning än vad FF gör i de fall när risken initialt kan bedömas som låg. I den löpande uppföljningen kommer dock FF kontrollera PEP-status mot en s.k. PEP-lista.²⁰ I den löpande uppföljningen kommer även kontrolleras om K:s ägarförhållanden har ändrats samt om syfte och art med affärsförbindelsen har förändrats. Under förutsättning att inget inträffar som medför att det kan finnas anledning att göra en ny bedömning avseende K:s riskprofil, t.ex. ett ändrat kundbeteende, kommer FF följa upp affärsförbindelsen vart tredje år (för det fall spelverksamhet hade gett större genomslag i riskbedömningen av kunden i detta fall, hade en tätare uppföljning normalt sett gjorts).

Det bör i sammanhanget noteras att FF enligt IDD-regelverket är skyldig att vårda kunden och därmed löpande ha kontakt med denna. I samband med denna uppföljning av kunden kan det framkomma uppgifter som medför att en ny riskbedömning görs av kunden enligt penningtvättslagen.

Hög risk

Kunden

Kunden (K) är en ny kund för försäkringsförmedlaren (FF). K är ett svenskt aktiebolag med verksamhet i Sverige. K bedriver en kontantintensiv verksamhet i servicebranschen. K har varit etablerat i fem år och dubblat omsättningen varje år. K ingår i en koncern. K har tre ägare:

- Ägare 1, kinesisk medborgare, bosatt i Kina, äger 30 %
- Ägare 2, svenskt aktiebolag, äger 65 %. Ägare 2 ägs av Ägare 2A och Ägare 2B
 - Ägare 2A, svensk medborgare, bosatt i Sverige, äger 50 % i Ägare 2
 - Ägare 2B, svensk medborgare, bosatt i Sverige, äger 50 % i Ägare 2
- Ägare 3, svensk medborgare och bosatt i Sverige, vd för K, äger 5 %

Försäkringsförmedlingen

Försäkringsförmedlingen sker på distans. K representeras av Ägare 3. Enligt uppgift är Ägare 3 vd för K och behörig företrädare.

FF genomför rådgivningen och upprättar fullständig rådgivningsdokumentation.

FF har i sin allmänna riskbedömning bedömt att både produkten tjänstepensionsförsäkring hos svensk försäkringsgivare för försäkrade anställda som är bosatta i Sverige och produkten företagsägd kapitalförsäkring är riskfaktorer som har ett lågt riskvärde.²¹ Kapitalförsäkringen har i detta fall villkor som hindrar flexibla återköp.

Redan initialt framkommer att K har kopplingar till Kina, som är föremål för sanktion från EU. FF vidtar därför skärpta åtgärder för kundkännedom. FF vidtar följande åtgärder:

- FF kontrollerar identiteten på K genom bolagets registreringsbevis i Infotorg (det finns även andra sätt att kontrollera registreringsbevis).
- FF kontrollerar identiteten på Ägare 3 genom bankID. FF kontrollerar att Ägare 3 är behörig att företräda K mot bolagets registreringsbevis.
- FF gör en sökning i Bolagsverkets register över verkliga huvudmän för att utreda vem som är verklig huvudman. Denna sökning noteras sedan på ett sätt som gör det möjligt att visa att

²⁰ Se vägledningen om person i politiskt utsatt ställning.

²¹ Se vägledningen om allmän riskbedömning för försäkringsföretag.

åtgärden har vidtagits (det kan göras genom t.ex. en kontroll i ett system eller i kunddokumentationen). FF frågar också Ägare 3 om vem som är verklig huvudman. FF bedömer att några ytterligare åtgärder för att utreda verklig huvudman inte behövs. I sin utredning av verklig huvudman genom indirekt ägande och kontroll tillämpar FF den metod som innebär att det föreligger verkligt huvudmannaskap vid mer än 25 procent av det totala antalet röster i varje ägarled.²² Det innebär att Ägare 2A och Ägare 2B bedöms vara verkliga huvudmän för K. Ägare 1, Ägare 2A och Ägare 2B är verkliga huvudmän.

- FF kontrollerar om Ägare 1, Ägare 2A och 2B är PEP genom en sökning en kommersiell s.k. PEP-lista. FF har bedömt att listan är tillförlitlig. FF frågar också Ägare 3 om Ägare 1, Ägare 2A och 2B är PEP. Utredningen visar att Ägare 2A är styrelseledamot i ett bolag som ägs av svenska staten och därmed PEP.²³ Eftersom Ägare 1 är kinesisk medborgare och bosatt i Kina gör FF också en sökning på internet för att utröna om Ägare 1 är PEP. Sökning och resultat noteras i FF:s dokumentation.
- FF ställer frågor om K:s verksamhet och finansiella status.
- FF frågar hur K kommer att betala premierna, om det kommer att ske genom en engångspremie.
- FF frågar K om medlens ursprung, vilket görs eftersom en av de verkliga huvudmännen är PEP,²⁴ men också för att risken med kunden är hög.

FF skickar rådgivningsdokumentationen för genomläsning och påskrift till K. FF meddelar K att det nu återstår en del administration och att FF kommer att skicka bekräftelse till K efter att underskrivna handlingar skickats in.

FF kontrollerar därefter identiteten på Ägare 1, Ägare 2A och 2B eftersom dessa är verkliga huvudmän för K. Identiteten på Ägare 2A och Ägare 2B kontrolleras genom bankID.

Identiteten på Ägare 1 kontrolleras genom en vidimerad kopia av dennes pass.

En av K:s verkliga huvudmän är PEP. FF måste därför inhämta godkännande från behörig beslutsfattare inför beslutet om att ingå affärsförbindelsen med K.²⁵ FF måste också vidta lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen kommer.

Riskbedömningen

Utifrån de uppgifter som har inhämtats gör FF en samlad riskbedömning av K.²⁶

- FF har i sin allmänna riskbedömning bedömt att både produkten tjänstepensionsförsäkring och företagsägd kapitalförsäkring är riskfaktorer som har lågt riskvärde.
- FF har i sin allmänna riskbedömning kategoriserat olika verksamheter och där bedömt kontantintensiv verksamhet i servicebranschen som en riskfaktor med högt riskvärde.
- K ingår i en koncern, men koncernstrukturen bedöms inte vara komplex, varför K:s struktur bedöms vara en riskfaktor som har ett medelhögt riskvärde.

²² Se vägledningen om verklig huvudman.

²³ Se också avsnitt 7.1.6 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom och vägledningen om person i politiskt utsatt ställning.

²⁴ Se 3 kap. 19 § penningtvättslagen.

²⁵ Se vägledningen om kundkännedom för bank och frågan där om behörig beslutsfattare.

²⁶ Se avsnitt 4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom

- En av K:s verkliga huvudmän har hemvist utanför EES, vilket enligt FF:s allmänna riskbedömning utgör en förhöjd risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Kina är ett land som är föremål för internationella sanktioner. K:s ägandestruktur bedöms därför vara en riskfaktor som har ett medelhögt riskvärde.
- Mötet med K skedde på distans, men identifieringen skedde via bankID, varför distansmötet bedöms vara en riskhöjande faktor.

Riskprofil

Eftersom det finns flera riskfaktorer med högt riskvärde blir K:s riskprofil hög.

Åtgärder

Att kundens riskprofil är hög innebär inte att FF inte får distribuera produkterna. Så länge risken med K kan hanteras finns det inte något hinder mot att ingå och upprätthålla affärsförbindelsen.

I detta fall är en av K:s verkliga huvudmän PEP, vilket ställer krav på skärpta åtgärder för kundkännedom.²⁷ FF måste vidta lämpliga åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen kommer och tillämpa skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen och övervaka aktiviteter och transaktioner i förhöjd omfattning. praktiken sammanfaller dessa åtgärder med några av de åtgärder som FF vidtar mot bakgrund av den höga risken med kunden.

Den höga risken medför alltså att FF i den löpande uppföljningen vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom. Under förutsättning att inget inträffar som medför att det kan finnas anledning att göra en ny bedömning avseende K:s riskprofil, t.ex. ett ändrat kundbeteende, kommer FF att följa upp affärsförbindelsen varje år.

Vid uppföljningen kommer FF att uppdatera uppgifterna om kundens ägarförhållande och PEP-status på motsvarande sätt som vid de inledande kontrollerna. Syfte och art kommer också följas upp. Premiehistoriken kommer att följas upp och det kommer även följas upp om K gjort några ändringar i försäkringen. Vid behov kommer ytterligare åtgärder vidtas för att utreda medlens ursprung.

Det bör i sammanhanget noteras att FF enligt IDD-regelverket är skyldig att vårda kunden och därmed löpande ha kontakt med denna. I samband med denna uppföljning av kunden kan det framkomma uppgifter som medför att en ny riskbedömning görs av kunden enligt penningtvättslagen.

Affärsförbindelser²⁸

Försäkringsförmedlaren måste vidta åtgärder för kundkännedom när den ingår en affärsförbindelse med kunden, dvs. när en affärsmässig förbindelse som när den etablerats, förväntas ha en viss varaktighet (1 kap. 8 § punkten 1 penningtvättslagen).

Har förmedlaren en avtalsrelation med kunden om att fortlöpande bistå kunden med försäkringsförmedling av livförsäkringar, får affärsförbindelsen anses vara avsedd att ha viss varaktighet i enlighet med branschpraxis.

Har förmedlaren erhållit en fullmakt från kunden att sköta kundens försäkringsavtal (vanligen kallad försäkringsförmedlingsfullmakt eller skötselfullmakt) bör detta generellt ses som att affärsförbindelsen är avsedd att ha viss varaktighet (se dock undantag vid förmedling av tjänstepension). Har

²⁷ Se 3 kap. 19 § penningtvättslagen.

²⁸ Se också avsnitt 6.1 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

förmedlaren erhållit en s.k. informationsfullmakt från kunden bör detta som huvudregel inte innebära att affärsförbindelse anses vara avsedd att ha viss varaktighet i penningtvättslagens mening.

Det kan också uppstå en affärsförbindelse i penningtvättslagens mening om en kund återkommer och utför enstaka transaktioner. En försäkringsförmedlare som medverkar vid enstaka transaktioner bör göra en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet om de enstaka transaktionerna leder till en affärsförbindelse, vilket innebär att åtgärder för kundkännedom ska vidtas.

Begreppet försäkringsdistribution enligt IDD-regelverket innefattar långt mer än endast råd om försäkringar, se konkreta exempel nedan.

Affärsförbindelse vid livförsäkring med sparande

Om kunden har rimlig förväntan om uppföljning eller motsvarande bör det ses som en affärsförbindelse som är avsedd att ha viss varaktighet. Vid förmedling av försäkringar med sparande (försäkringsbaserade investeringsprodukter och pensionsförsäkringar) finns det som huvudregel en anledning för kunden att ha en rimlig förväntan om att förmedlaren ska bistå kunden med uppföljning och löpande råd om placeringar. Av den anledningen bör sådana affärsförbindelser generellt anses vara avsedda att ha viss varaktighet (se dock förmedling av tjänstepension). Om en förmedlare träffar kunden vid ett enstaka rådgivningstillfälle och det är tydligt att ingen uppföljning kommer att erbjudas, anses affärsförbindelsen normalt sett inte ha viss varaktighet. Om förmedlaren emellertid medverkat till tecknande av en försäkring och mottagit s.k. beståndsansättning från försäkringsgivaren, kan det normalt antas innefatta ett visst serviceåtagande som innebär en tillräcklig varaktighet i affärsförbindelsen.

Exempel på praktiska situationer när en affärsförbindelse uppstår:

- När förmedlaren träffar avtal med kund om att löpande bistå med försäkringsförmedling.
- När förmedlaren får en skötselfullmakt för kundens räkning finns en presumtion för att det finns en affärsförbindelse mellan förmedlaren och fullmaktsgivaren.
- När förmedlaren löpande bistår kunden med förvaltande åtgärder av något slag, t.ex. premieinbetalningar, vidarebefordrar information, löpande administration.
- När en kund utökar en befintlig fullmakt från att omfatta förmedling av sakförsäkringar till att även omfatta förmedling av livförsäkringar.
- När en företrädare för en juridisk person med vilken en affärsförbindelse är etablerad, efterfrågar ett sparande för sig själv privat, uppstår en ny kund- och affärsförbindelse med denna fysiska person (t.ex. vanligt förekommande vid fåmansbolag).

Affärsförbindelse vid livförsäkring utan sparandemoment

Vid förmedling av livförsäkringar utan sparandemoment (t.ex. dödsfallsförsäkring eller lång sjuk- och olycksfall), kan affärsförbindelsen antingen anses vara avsedd att ha viss varaktighet eller så kan det handla om ett enskilt distributionstillfälle utan att det uppstår en affärsförbindelse avsedd att ha viss varaktighet. Vägledande i den bedömningen blir om det finns en förväntan om återkommande stöd vid årsförnyelse eller framtida förändringar av försäkringsavtalet. Som huvudregel innebär inte distribution av sådana försäkringar i sig en presumtion för att affärsförbindelsen förväntas ha viss varaktighet i penningtvättslagens mening. Detta eftersom den här typen av försäkringar inte kräver samma typ av underhåll som kan förväntas vid distribution av en sparförsäkring (se ovan). Även om exempelvis

lönebelopp och liknande uppgifter är relevanta att sköta för dödsfallsförsäkringar och långa sjukförsäkringar, är dessa - för de flesta kunder - enkla försäkringsprodukter med relativt oförändrat försäkringsbehov under längre perioder, varför den typen av försäkring inte behöver underhållas.

Affärsförbindelse vid tjänstepension och liknande produkter

Försäkringstagaren är den som har givit försäkringsförmedlaren uppdraget om förmedling. Det är försäkringstagaren och inte den försäkrade/förmånstagaren som äger försäkringen och betalar premier. Ett konkret exempel där dessa roller särskilt behöver hållas isär är vid tjänstepension, där arbetsgivare är försäkringstagare och de anställda är förmånstagare och försäkrade.

Vid tjänstepension kan de anställda ha möjlighet att välja hur försäkringspremierna ska placeras och i vissa fall göra val kring efterlevandeskydd och förmånstagarförordnande, men utöver det kan de anställda inte påverka försäkringen. Den anställde anses därför inte ha en avtals- och affärsförbindelse i penningtvättslagens mening med förmedlaren, även om den anställde får individuellt anpassade råd. Detta bör normalt gälla trots att försäkringsavtalslagen (2005:104) i vissa avseenden likställer en försäkrad anställd med en försäkringstagare (1 kap. 5 § försäkringsavtalslagen). Har förmedlaren däremot direkt avtalat med en anställd, i egenskap av försäkringstagare, om någon annan tjänst som träffas av penningtvättslagens tillämpningsområde kan en affärsförbindelse uppstå beträffande den distributionen. Det kan exempelvis röra sig om ett privat sparande i kapitalförsäkring.

Affärsförbindelse uppstår även vid pensionssparande som enskilda näringsidkare tecknar i avsaknad av arbetsgivare och tjänstepension samt i de fall en anställd själv finansierar en privat pensionsförsäkring i avsaknad av tjänstepension från arbetsgivaren. I båda dessa fall är den fysiska personen även försäkringstagaren och åtgärder för kundkännedom måste vidtas.

I likhet med vad som tidigare påpekats kan information kring den ersättningsberättigade vara av intresse för riskbedömningen.

Några situationer när det typiskt sett inte uppstår en affärsförbindelse

Nedan följer några exempel på praktiska situationer när det typiskt sett inte finns en förväntan på varaktighet och det därför inte uppstår en affärsförbindelse, vilket innebär att det inte krävs åtgärder för kundkännedom.

1. En förmedlare med fullmakt att endast inhämta information, utan att förmedlaren lämnar rådgivning.
2. En försäkrad, som inte är försäkringstagare, får rådgivning om placeringar inom en försäkring avseende tjänstepension.
3. En anställd tjänstepensionskund tecknar en dödsfallsförsäkring via förmedlarens onlinetjänst. Livförsäkring där kunden är försäkringstagare, men ingen affärsförbindelse med avsikt att ha viss varaktighet kopplat till just dödsfallsförsäkringen (bör inte föreligga skäl för kunden att förvänta sig uppföljning).

Enstaka transaktioner överstigande 15 000 euro och sambands-transaktioner²⁹

I de fall det finns en kundrelation utan att det uppstår en affärsförbindelse med kunden, dvs. det finns ingen förväntan på varaktighet, krävs det ändå att förmedlaren vidtar åtgärder för kundkännedom vid vissa enstaka transaktioner. Denna skyldighet inträffar om den enstaka transaktionens värde uppgår till ett belopp om 15 000 euro eller mer eller vid premieinbetalningar som understiger 15 000 euro men som kan antas ha ett samband med andra och dessa totalt uppgår till ovannämnda belopp.

Enstaka transaktioner eller sambandstransaktioner bedöms i praktiken typiskt sett inte förekomma som grund för åtgärder för kundkännedom vid livförsäkring. Det torde alltid vara fråga om förmögenhetsöverföringar antingen till eller från en kund inom ramen för en affärsförbindelse eller till en förmånstagare där penningtvättslagens särskilda bestämmelser om åtgärder för kundkännedom blir tillämpliga.

Åtgärder för kundkännedom³⁰

Penningtvättsregelverket skiljer på *identifiering* av en kund och *kontroll av identitet*.

I penningtvättsammanhang är identifiering och kontroll av identiteten på distans en omständighet som kan innebära högre risk för penningtvätt och finansiering av terrorism, om identifiering inte sker genom användning av BankID eller andra lösningar för identifiering på distans som grundar sig på en tillförlitlig kontroll av kundens identitet, se avsnitt 4.5 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom. Distansfaktorn bedöms dock, efter en sammanvägd bedömning av såväl försäkringstagaren som de försäkringsprodukter som förekommer, sällan innebära att det finns skäl att vidta mer än förenklade åtgärder enligt 3 kap. 9 och 10 §§ penningtvättsföreskrifterna.

Åtgärder för kundkännedom behöver även vidtas då försäkringsförmedlaren deltar i överlåtelse av en livförsäkring med sparande till en ny försäkringstagare (se även avsnitt 7.2).

Identifiering av kunden

Det rör sig i huvudsak om att fastställa kundens identitet, för att kunna kontrollera person i politiskt utsatt ställning, PEP (se mer om detta under avsnitt 7.1.6 nedan), eller om kunden på annat sätt kan anses vara en högriskkund.

Kunden måste identifieras. Identifiering av kunden innebär att uppgifter, normalt sett, inhämtas direkt från kunden. Det handlar om följande, i förekommande fall, relevanta uppgifter

- Namn
- Adress
- Personnummer/ Födelsedatum/Samordningsnummer eller motsvarande
- Organisationsnummer i förekommande fall

Om kunden är en juridisk person ska uppgifter även inhämtas om kundens företrädare. Försäkringsförmedlaren ska kontrollera om företrädare/-en är person i politiskt utsatt ställning, PEP.

²⁹ Se också avsnitt 6.2 och 6.3 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

³⁰ Se också avsnitt 7 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

Se också den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

Kontroll av identitet³¹

När det rör sig om produkter med låg risk, till exempel pensionsförsäkringar, bör det som utgångspunkt vara tillräckligt att vidta förenklade åtgärder för kundkännedom enligt 3 kap. 9 och 10 §§ penningtvättsföreskrifterna. Detta innebär i praktiken att identifiering av kunden ska genomföras genom inhämtande av uppgifterna ovan (se avsnitt 7.1.1.), sedan ska identiteten kontrolleras på följande sätt.

Fysisk person

Uppgifter om kundens identitet kan kontrolleras mot externa register. Det går också bra att kontrollera uppgifterna mot annan dokumentation, t.ex. en svensk legitimation, såsom körkort, pass eller identitetskort utfärdat av en svensk myndighet.

Särskilda bestämmelser finns för kontroll på distans i penningtvättsföreskrifterna, jfr inledningen ovan under avsnitt 7.

Juridisk person

För att kontrollera identiteten hos den juridiska personen ska registreringsbevis eller motsvarande behörighetshandlingar inhämtas. Det kan ske genom att kunden tillhandahåller registreringsbevis eller motsvarande eller att dessa söks fram i ett externt register, hos till exempel Bolagsverket.

Försäkringsförmedlaren ska identifiera och kontrollera identiteten hos den juridiska personens företrädare. Det innebär att uppgifter om företrädaren ska inhämtas (se avsnitt 7.1.1). Dessutom ska behörigheten och vilka förhållanden som behörigheten grundar sig på säkerställas. Detta görs genom att kontrollera en skriftlig fullmakt, den juridiska personens registreringsbevis, externa register eller annan motsvarande handling samt identitetshandling för företrädaren enligt 3 kap. 6 § penningtvättsföreskrifterna med hänvisning till 3 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna.

Särskilda bestämmelser finns för kontroll på distans i penningtvättsföreskrifterna, jfr inledningen ovan under avsnitt 7.

Bevara handlingar och uppgifter

Försäkringsförmedlaren ska i fem år bevara handlingar och uppgifter som avser åtgärder som har vidtagits för kundkännedom. När en affärsförbindelse har etablerats, räknas tiden från det att affärsförbindelsen upphörde (5 kap. 3 § penningtvättslagen). Försäkringsförmedlaren ska enligt 5 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna bevara handlingarna och uppgifterna i tio år om:

1. Handlingarna eller uppgifterna kan tyda på penningtvätt, finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling,
2. omständigheter enligt punkten 1 har rapporterats till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen enligt 4 kap. 3 eller 6 § penningtvättslagen, och
3. en myndighet har uppmärksammat företaget om att handlingarna eller uppgifterna behöver bevaras under denna tidsperiod.

³¹ Utöver avsnitt 7, se avsnitt 8.3.2 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

Identifiering och kontroll av verklig huvudman

En försäkringsförmedlares utredning om kunden har en verklig huvudman ska åtminstone avse sökning i registret över verkliga huvudmän via Bolagsverkets register för verkliga huvudmän. Det krävs inte att ett särskilt bevis eller utdrag hämtas in från Bolagsverket. Det ankommer på verksamhetsutövaren att visa att kravet på att göra en sådan sökning i registret är uppfyllt. Det är lämpligt att försäkringsförmedlaren dokumenterar att sökning har utförts, exempelvis genom dataloggar över att sökning har skett eller liknande notering (prop. 2018/19:150 s. 44).

Många av de produkter som försäkringsförmedlare distribuerar bedöms som utgångspunkt utgöra låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. I de flesta fall där risken bedöms låg, t.ex. avseende pensionsförsäkringar, bör försäkringsförmedlaren kunna vidta förenklade åtgärder för kundkännedom (se också prop. 2016/17:173 s. 265).

Förenklade åtgärder innebär att försäkringsförmedlaren kan förlita sig på Bolagsverkets register över verkliga huvudman för uppgift om verklig huvudman och kontroll av verklig huvudmans identitet. Mindre aktivitet kan alltså läggas på en egen bedömning av om uppgifterna är korrekta och tillförlitliga. För det fall kunden har anmält till registret att det inte finns någon verklig huvudman, kan dock kunden riskbaserat behöva tillfrågas om de uppgifter som framgår av registret stämmer. Om kunden inte har gjort någon anmälan till registret behöver ytterligare åtgärder vidtas, om det inte står klart för verksamhetsutövaren att någon anmälan inte behövs. Det innebär normalt sett att kunden tillfrågas.

Om en anmälan till registret saknas kan det påverka riskbedömningen av kunden, men det behöver inte göra det. Se också vägledningen om verklig huvudman.

Åtgärder för att kontrollera person i politiskt utsatt ställning

Många av de produkter och tjänster som distribueras av försäkringsförmedlare bedöms som utgångspunkt utgöra låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. Omfattningen av kontrollerna bör i de flesta fall där risken bedöms som låg, t.ex. avseende pensionsförsäkringar, kunna begränsas till att enbart inhämta information från kunden (prop. 2016/17:173 s. 265) alternativt att göra en slagning mot en s.k. PEP-lista.

I de fall där risken bedöms vara högre kan det vara motiverat att vidta ytterligare åtgärder för att kontrollera person i politiskt utsatt ställning.

Om försäkringstagaren eller dess verkliga huvudman konstateras vara person i politiskt utsatt ställning (PEP) eller familjemedlem eller känd medarbetare till en PEP ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen (se avsnitt 8.5 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom och vägledningen om personer i politiskt utsatt ställning).

Affärsförbindelsens syfte och art

Syftet med att teckna en livförsäkring är generellt sett att täcka en dödsfallsrisk eller att initiera ett långsiktigt sparande, med eller utan efterlevandeskydd. Syftet med affärsförbindelsen mellan en kund och försäkringsförmedlare är att kunden ska få tillgång till ett försäkringsskydd som passar kunden. Det innebär normalt sett att syftet med affärsförbindelsen i princip motsvarar kundens syfte med att teckna den aktuella försäkringsprodukten. Affärsförbindelsens syfte torde avseende många försäkringsprodukter, t.ex. riskförsäkringar och pensionsförsäkringar, därför normalt sett vara förhållandevis tydligt och kunna baseras på ett antagande utifrån produktens väldefinierade och avgränsade användningsområde.

I likhet med fastställandet av affärsförbindelsens syfte, bör försäkringsförmedlaren bedöma affärsförbindelsens art utifrån försäkringsprodukten användningsområde och kundens förväntade sparbetende. Informationen ska ligga till grund för försäkringstagarens riskprofil samt för bedömning av förväntade aktiviteter och transaktioner.

För vissa försäkringsprodukter, t.ex. riskförsäkringar, är produkten uppbyggd på ett sådant sätt att kundens förväntade aktiviteter och transaktioner i förhållande till produkten är förutbestämda, eftersom det är försäkringsföretaget som bestämmer premierna och när dessa ska inbetalas. I dessa fall är det inte nödvändigt för försäkringsförmedlaren att inhämta uppgift från kunden om affärsförbindelsens syfte och art. Det är också så att vissa försäkringsformer, t.ex. pensionsförsäkring, där förenklade åtgärder för kundkännedom kan tillämpas, har en likartad struktur. Detta torde kunna innebära en reducerad omfattning på informationsinhämtande vad gäller syfte och art med hänsyn till att detta exempelvis ofta reglerats ingående genom kollektivavtal mellan centrala kollektivavtalsparter på arbetsmarknaden i samspel med bl.a. skattelagstiftning.

När det gäller kollektivavtalsgrundad försäkring följer av kollektivavtalet att arbetsgivaren är skyldig att betala premier för försäkring som stipuleras i avtalet. Vid individuell tjänstepensionsförsäkring gäller motsvarande, dvs. att arbetsgivaren är skyldig att betala premierna som stipuleras i avtalet.

Ett undantag från regelverket om penningtvätt gäller för de försäkringsgivare som erbjuder dessa tjänstepensionsförsäkringar enligt den nya lagen för tjänstepensionsföretag (men samma slag av försäkringsavtal som meddelas av försäkringsgivare med blandad verksamhet är dock alltså föremål för penningtvättsbestämmelserna). Undantaget för de rena tjänstepensionsföretagen har motiverats av den låga risk som kan förknippas med denna typ av försäkringar.

En riskfaktor att beakta är om försäkringen som erbjuds kunden är meddelad av försäkringsgivare hemmahörande inom högriskområde (t.ex. investeringsplattformar inom försäkringsskal på skatteparadis som medger placering i svenska företag även om försäkringstagaren har ett bestämmande inflytande i företaget). Det kan finnas en risk att en depå i en sådan försäkring t.ex. används i samband med marknadsmanipulation och andra typer av marknadsmissbruk samt skattebrott.

Vid en överlåtelse kan det även vara relevant för försäkringsförmedlaren att förstå bakgrunden till överlåtelsen samt sambandet mellan överlåtaren och förvärvaren. För livförsäkringar där det finns en legal möjlighet att fritt överlåta försäkringen, skulle den i praktiken kunna överlåtas till en förvärvare till synes utan naturlig koppling till överlåtaren. I de fallen bör syfte och art särskilt utredas. De tvingande reglerna i försäkringsavtalslagen om bl.a. rätten till förfoganden som överlåtelse av försäkring kan göra det särskilt viktigt med inhämtande av kundkännedom om ny försäkringstagare (jfr 14 kap. 9 § försäkringsavtalslagen).

Uppföljning av affärsförbindelser

En försäkringsförmedlare ska löpande och vid behov följa upp en pågående affärsförbindelse i syfte att säkerställa att kundkännedomen om försäkringstagaren är aktuell och är tillräcklig för att hantera den bedömda risken med kunden samt för att upptäcka avvikande transaktioner och aktiviteter.

Hur frekvent den löpande uppföljningen bör vara styrs av kundens riskprofil och försäkringsförmedlarens allmänna riskbedömning. Eftersom många försäkringsprodukter innebär låg risk bör uppföljningen kunna ske med längre intervaller, se avsnitt 7.4.2 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

Nedan ges exempel på vad som inom en kapitalförsäkring kan utgöra avvikande transaktioner och aktiviteter.

- Kunden begär återköp oregelbundet och särskilt vid återköp mot beaktansvärd avgift.
- Kunden begär återköp och vill kort tid därefter genomföra en insättning.
- Kunden begär återköp och vill kort tid därefter eller omedelbart teckna en ny kapitalförsäkring.

Om ovan eller andra aktiviteter utgör en avvikelse måste bedömas utifrån de uppgifter kunden tidigare har lämnat om sina förväntade transaktioner och aktiviteter.